

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government of Kosovo
Zyra e Kryeministrit - Ured Premijera - Office of the Prime Minister

Preliminarna lista ubijenih lica, lica prisilno nestalih i lica preminulih kao posledica rata na Kosovu

Izveštaj 2026

Ovaj izveštaj prikazuje metodologiju, proces dokumentovanja i analizu podataka iz Preliminarne liste ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata na Kosovu. Lista obuhvata slučajeve koje je verifikovao IKKL za period rata (od 1. januara 1998. do 20. juna 1999. godine), kao i za posleratni period (od 21. juna 1999. do 31. decembra 2000. godine), i predstavlja prvu fazu pokretanja institucionalne baze podataka IKKL-a.

SADRŽAJ

Predgovor	08
Izvršni sažetak.....	09
Načela za tumačenje podataka i korišćenje izvještaja.....	10
Načela za upotrebu terminologije.....	11
Poglavlje I.....	12
Mandat IKKL-a i obuhvat liste.....	12
1.1. Institucionalni mandat.....	12
1.2. Obuhvat ove faze dokumentovanja.....	12
1.3. Cilj liste.....	12
1.4. Obuhvat liste i kriterijumi za uvrštavanje u listu.....	13
1.5. Kategorije dokumentovanih slučajeva.....	13
1.6. Značaj dokumentovanja.....	14
Poglavlje II	15
Izvori podataka i proces harmonizacije.....	16
2.1. Uvod.....	15
2.2. Izvori podataka.....	15
2.3. Načela integracije izvora.....	16
2.4. Proces harmonizacije.....	16
Poglavlje III.....	18
Metodologija verifikacije.....	18
3.1 Metodološki pristup.....	18
3.2 Procena pouzdanosti izvora.....	18
3.3 Korišćenje harmonizovanih podataka u procesu verifikacije.....	18
3.4 Verifikacija, ponovna verifikacija i validacija.....	19

3.5 Identifikovanje i postupanje sa dvostrukim registracijama.....	19
3.6 Kontrola kvaliteta i sledljivost.....	19
3.4 Verifikimi, riverifikimi dhe validimi.....	19
3.5 Identifikimi dhe trajtimi i regjistrimeve të dyfishta.....	19
3.6 Kontrola kvaliteta i sledljivost.....	19
3.7 Metodološka ograničenja i budući razvoj.....	19
Poglavlje IV	21
Opšti pregled lica uvrštenih na listu.....	21
4.1 Uvod.....	21
4.2 Ukupan broj lica uvrštenih na listu.....	21
4.3 Raspodela prema kategorijama.....	22
4.4 Lica uvrštena na listu prema etničkoj pripadnosti.....	23
Poglavlje V.	25
Demografska analiza lica uvrštenih na listu.....	25
5.1 Uvod.....	25
5.2 Lica uvrštena na listu prema polu.....	25
5.3 Lica uvrštena na listu prema starosnim grupama.....	26
Poglavlje VI	27
Geografska analiza lica uvrštenih na listu.....	27
6.1 Uvod.....	27
6.2 Lica uvrštena na listu prema regionima.....	27
6.3 Lica uvrštena na listu prema opštinama.....	28
6.4 Opštine na Kosovu sa najvećim brojem slučajeva	28
Poglavlje VII.....	29
Vremenska analiza dokumentovanih slučajeva.....	29
7.1 Uvod.....	29
7.2 PLica uvrštena na listu tokom rata i u posleratnom periodu.....	29
7.3 Lica uvrštena na listu prema godinama.....	29
7.4 Lica uvrštena na listu prema mesecima.....	30
7.5 Periodi sa najvećim brojem lica uvrštenih na listu.....	31
Poglavlje VIII.....	32
Kvalitet podataka i upravljanje preliminarom listom.....	32
8.1 Uvod.....	32

8.2 Struktura podataka.....	32
8.3 Načela upravljanja bazom podataka.....	32
8.4 Harmonizacija izvora.....	34
8.5 Ograničenja i ažuriranje preliminarne liste.....	34
Poglavlje IX.....	35
Sažetak ključnih nalaza.....	35
9.1 Statistički nalazi.....	35
9.2 Demografski nalazi.....	35
9.3 Geografski nalazi.....	35
9.4 Vremenski nalazi.....	35
9.5 GKljučni nalaz izveštaja.....	35
Poglavlje X.	36
Značaj liste za kolektivno sećanje i tranzicionu pravdu.....	37
10.1 Kolektivno sećanje.....	37
10.2 Istraživanje i obrazovanje.....	37
10.3 Značaj liste za javne politike i institucije Republike Kosovo	37
10.4 Tranziciona pravda	37
Zaključci.....	38

PREDGOVOR

Dokumentovanje žrtava rata na Kosovu predstavlja jedan od najvažnijih institucionalnih zadataka u procesu izgradnje kolektivnog sećanja, utvrđivanja istine i jačanja činjenične osnove za istraživanje, obrazovanje javne politike. Tokom više od dve decenije nakon završetka rata, podatke o ubijenim licima, prinudno nestalim licima i licima preminulim od posledica rata prikupljale su, čuvalе i objavljivale različite institucije, organizacije i pojedinci, čime su formirane značajne zbirke podataka koje su doprinele očuvanju sećanja i dokumentovanju ljudskih posledica rata. Međutim, postojanje brojnih izvora, različitih metodologija dokumentovanja i neujednačenih standarda verifikacije dovelo je do toga da u javnosti kruže različiti podaci o broju i karakteristikama žrtava rata. Zbog toga je Institut za zločine počinjene tokom rata na Kosovu (IKKL), u okviru svog zakonskog mandata, pokrenuo proces harmonizacije, verifikacije i standardizacije podataka o ubijenim licima, prinudno nestalim licima i licima preminulim od posledica rata na Kosovu. Ovaj proces zasniva se na ponovnoj proceni, objedinjavanju i harmonizaciji postojećih izvora u skladu sa jedinstvenim kriterijumima i standardizovanim postupcima verifikacije. Ovim procesom nastojalo se da se uspostavi jedinstvena, pouzdana i sledljiva institucionalna Lista, zasnovana na dostupnoj dokumentaciji, dodatnim terenskim istraživanjima i profesionalnim standardima dokumentovanja. Mandat IKKL-a u oblasti dokumentovanja obuhvata različite kategorije žrtava, preživelih i drugih lica pogođenih ratom. Pored ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata, rad Instituta obuhvata i dokumentovanje torture, zatvaranja, prinudnog proterivanja, kršenja ljudskih prava, seksualnog nasilja tokom rata, kao i drugih oblika štete i kršenja povezanih sa ratom. Međutim, ovaj izveštaj ne obuhvata sve navedene kategorije, već predstavlja prvu fazu procesa i usredsređen je isključivo na ubijena lica, prinudno nestala lica i lica preminula od posledica rata. Lista je preliminarne prirode i ostaje otvorena za ažuriranje na osnovu novih dokumenata, informacija i rezultata istraživanja. U vreme izrade Izveštaja, 178 slučajeva još uvek je bilo u postupku verifikacije i zbog toga nisu uvršteni na Listu.

Shodno tome, buduća ažuriranja mogu obuhvatiti dodavanje novih slučajeva, ispravku postojećih podataka, ponovnu kategorizaciju slučajeva ili preispitivanje njihovog uvrštavanja na Listu, u skladu sa metodologijom IKKL-a. Ovaj izveštaj prikazuje metodologiju i analizu podataka sa Liste za period rata (od 1. januara 1998. do 20. juna 1999. godine), i posleratni period (od 21. juna 1999. do 31. decembra 2000. godine). Izveštaj takođe sadrži analize prema kategoriji slučaja, etničkoj pripadnosti, polu, starosnoj grupi, geografskoj raspodeli i vremenskom periodu. Objavljivanjem Liste nastoji se da se uspostavi proverljiva i sledljiva institucionalna referenca koja će služiti istini, sećanju, istraživanju i javnom interesu. Značaj ovog procesa prevazilazi administrativnu i statističku dimenziju. Za porodice ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata, institucionalno dokumentovanje predstavlja oblik javnog priznanja i očuvanja sećanja na njihove najmilije. Za društvo, ovaj proces doprinosi izgradnji kolektivnog sećanja zasnovanog na činjenicama i unapređenju odgovorne kulture sećanja. Za istraživače i akademske institucije, Lista predstavlja početnu osnovu za razvoj institucionalne baze podataka i pruža mogućnost sprovođenja istorijskih, društveno-političkih, pravnih i demografskih analiza posledica rata na Kosovu. Za institucije Republike Kosovo, Izveštaj će služiti kao institucionalna referenca za razvoj javnih politika, izradu strateških dokumenata, institucionalno predstavljanje i komunikaciju sa domaćim i međunarodnim partnerima u vezi sa ljudskim posledicama rata.

IZVRŠNI SAŽETAK

Ovaj izveštaj prikazuje metodologiju, proces dokumentovanja i rezultate Preliminarne liste ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata na Kosovu. Lista obuhvata period rata, od 1. januara 1998. do 20. juna 1999. godine, kao i posleratni period, od 21. juna 1999. do 31. decembra 2000. godine, za slučajeve koji imaju neposrednu i dokumentovanu vezu sa ratom i njegovim posledicama. Izveštaj objašnjava primenjeni pristup, korišćene izvore i kriterijume na osnovu kojih su podaci identifikovani, upoređeni i verifikovani. Takođe prikazuje rezultate Preliminarne liste, izrađene harmonizacijom postojećih evidencija, dopunjenih dodatnim istraživanjima, terenskim verifikacijama i prikupljanjem dokumentacije od strane IKKL-a. Lista nije rezultat mehaničkog objedinjavanja postojećih izvora, već standardizovanog procesa identifikacije, harmonizacije, verifikacije i potvrđivanja svakog pojedinačnog slučaja, sprovedenog u skladu sa metodologijom IKKL-a. Proces se zasnivao na sistematskoj analizi i upoređivanju institucionalnih izvora, uključujući evidencije Agencije za civilnu registraciju (ARC), Instituta za sudsku medicinu (IML), Agencije za statistiku Kosova (ASK), Vladine komisije za nestala lica, dokumentaciju opština i javnih institucija, kao i materijale domaćih i međunarodnih organizacija koje su dokumentovale ljudske posledice rata. Ovi izvori obuhvataju Savet za zaštitu ljudskih prava i sloboda (KMDLNJ), Fond za humanitarno pravo (Humanitarian Law Center – HLC), Međunarodnu komisiju za nestala lica (ICMP), kao i druge relevantne izvore. Pored harmonizacije navedenih izvora, IKKL je sproveo dodatna terenska istraživanja i verifikacije radi dopunjavanja podataka, preciznog utvrđivanja identiteta ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata, kao i evidentiranja slučajeva koji nisu bili obuhvaćeni postojećim izvorima ili su u njima bili nepotpuno prikazani.

Lista obuhvata ukupno 13.227 slučajeva ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata, za period od 1. januara 1998. do 31. decembra 2000. godine. Ona predstavlja najpotpuniju institucionalnu evidenciju do sada za ove tri kategorije, izrađenu harmonizacijom postojećih izvora i dodatnim verifikacijama koje je sproveo IKKL. Rezultati predstavljeni u ovom izveštaju pružaju opšte analize dokumentovanih slučajeva prema kategoriji slučaja, ubijeno lice, prinudno nestalo lice i lice preminulo od posledica rata, kao i prema polu, starosnoj grupi, etničkoj pripadnosti, geografskoj raspodeli i vremenskom periodu..

Lista je izrađena u skladu sa zakonskim mandatom i metodologijom IKKL-a. Tokom procesa harmonizacije i verifikacije utvrđeno je da određeni broj slučajeva koji se nalaze u evidencijama drugih institucija ili organizacija ne ispunjava utvrđene kriterijume za uvrštavanje na Listu. Uglavnom je reč o licima ubijenim izvan teritorije Kosova ili o slučajevima koji, na osnovu dostupne dokumentacije, nemaju neposrednu i dokumentovanu vezu sa ratom na Kosovu ili njegovim posledicama. Lista se naziva „preliminarnom“ jer ostaje otvorena za ažuriranja zasnovana na novim dokumentima, dokazima i informacijama. Ovaj naziv ne znači da slučajevi uvršteni na Listu nisu verifikovani. Objavljivanje Liste predstavlja prvu fazu razvoja institucionalne baze podataka, koja će biti dopunjavana, ažurirana i proširivana u kasnijim fazama procesa dokumentovanja. Budući da izraz „žrtva“ ima šire značenje od kategorija obuhvaćenih ovom publikacijom, važno je naglasiti da ovaj izveštaj ne predstavlja dokumentovanje svih žrtava ili lica pogođenih ratom, već samo tri kategorije utvrđene u njegovom naslovu i obuhvatu.

NAČELA ZA TUMAČENJE PODATAKA I KORIŠĆENJE IZVJEŠTAJA

Podatke predstavljene na Listi i u ovom izveštaju treba tumačiti u okviru materijalnog, vremenskog, teritorijalnog i metodološkog obuhvata publikacije. Izveštaj se odnosi isključivo na ubijena lica, prinudno nestala lica i lica preminula od posledica rata koja su ispunila kriterijume IKKL-a u vreme izrade Liste.

Radi pravilnog tumačenja podataka, potrebno je uzeti u obzir sledeća načela:

1. Podaci obuhvaćeni Izveštajem zasnivaju se na izvorima i dokumentaciji koji su bili dostupni tokom procesa istraživanja, dokumentovanja i verifikacije. Uvrštavanje određenog lica na Listu ili njegovo odsustvo sa Liste odražava verifikovanu dokumentaciju i informacije kojima je IKKL raspolagao u vreme objavljivanja.
2. Dokumentovanje je kontinuiran proces. Novi dokazi i informacije mogu dovesti do dopunjavanja, ispravljanja, ponovne kategorizacije ili ažuriranja Liste. Jedan od ciljeva njenog objavljivanja jeste i omogućavanje komunikacije sa javnošću, istraživačima i porodicama lica uvrštenih na Listu. Očekuje se da će se putem ove komunikacije obezbediti dodatne informacije koje mogu doprineti daljem dopunjavanju i verifikaciji podataka.
3. Izveštaj je istraživačkog i dokumentacionog karaktera. On ne zamenjuje sudske, istražne ili upravne postupke i ne utvrđuje individualnu ili kolektivnu krivičnu odgovornost.
4. Kategorije i statističke klasifikacije primenjene su u skladu sa metodologijom IKKL-a, radi standardizacije i uporedivosti podataka. Iako su tokom procesa istraživanja utvrđene informacije o statusu jednog dela lica uvrštenih na Listu, ti podaci nisu predstavljeni u ovoj fazi objavljivanja. Ovakav pristup primenjen je radi obezbeđivanja primene istih metodoloških kriterijuma na sve slučajeve. U narednim fazama, nakon završetka celokupnog procesa verifikacije i klasifikacije, predviđeno je objavljivanje dodatnih analiza, uključujući razvrstavanje lica prema njihovom statusu, odnosno na civilne žrtve i pripadnike oružanih snaga.

Proces dokumentovanja ne završava se objavljivanjem ovog izveštaja, već će biti nastavljen kroz dalja istraživanja, kontinuiranu verifikaciju podataka i integraciju nove dokumentacije i dokaza. IKKL poziva javne institucije, domaće i međunarodne organizacije, istraživače, porodice lica uvrštenih na Listu, kao i građane koji poseduju relevantne dokumente, dokaze ili informacije, da sarađuju sa Institutom i doprinesu daljem dopunjavanju, unapređivanju i verifikaciji ove evidencije, u službi istine, institucionalnog sećanja i javnog interesa.

NAČELA ZA UPOTREBU TERMINOLOGIJE

Za potrebe ove publikacije koriste se izrazi „Preliminarna lista“, „Izveštaj“ i „Baza podataka“ sa sledećim značenjima:

1. Preliminarna lista ili Lista jeste dokument koji se objavljuje u ovoj fazi procesa i sadrži verifikovane slučajeve ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata.
2. Izveštaj je prateći dokument koji prikazuje primenjenu metodologiju, proces dokumentovanja i analizu podataka sa Liste.
3. Baza podataka je institucionalni sistem IKKL-a koji je u fazi razvoja i u kojem se čuvaju i međusobno povezuju podaci, izvorna dokumentacija, istorijat verifikacije i druge informacije o svakom pojedinačnom slučaju. Baza podataka će se dopunjavati, ažurirati i proširivati u skladu sa rezultatima istraživanja i procesa verifikacije.

Takođe, u ovom izveštaju pretežno se koristi opisna terminologija, kao što su „ubijena lica“, „prinudno nestala lica“ i „lica preminula od posledica rata“. Međutim, to ne podrazumeva ograničavanje pravnog ili društvenog značenja izraza „žrtva“. IKKL je svestan da, prema međunarodnom pravu, domaćem zakonodavstvu i praksama dokumentovanja, izraz „žrtva“ obuhvata i druge kategorije lica pogođenih ratom, uključujući lica koja su preživela torturu, zatvaranje, prinudno proterivanje, seksualno nasilje i druge oblike štete ili kršenja povezanih sa ratom.

Međutim, predmet ovog izveštaja i Liste koja ga prati jeste isključivo dokumentovanje ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata. Shodno tome, kada se u Izveštaju koristi izraz „žrtva“, treba ga razumeti isključivo u okviru ove tri kategorije i on ne predstavlja celokupnost kategorija obuhvaćenih mandatom IKKL-a u oblasti dokumentovanja.

POGLAVLJE I

MANDAT IKKL-A I OBUHVAT LISTE

1.1 INSTITUCIONALNI MANDAT

Institut za zločine počinjene tokom rata na Kosovu (IKKL) javna je institucija osnovana na osnovu Zakona br. 08/L-177, sa mandatom za dokumentovanje, istraživanje, prikupljanje, čuvanje i analizu podataka koji se odnose na zločine počinjene tokom rata na Kosovu i njihove posledice. Mandat Instituta obuhvata dokumentovanje različitih kategorija žrtava, preživelih i drugih lica pogođenih ratom, kao i dokumentovanje štete i njenih posledica. Jedan od glavnih prioriteta IKKL-a jeste razvoj institucionalne baze podataka za dokumentovanje ljudskih posledica rata, kroz integraciju, harmonizaciju i verifikaciju podataka iz različitih izvora, dopunjenih dodatnim istraživanjima. Institucionalno dokumentovanje ima za cilj da doprinese očuvanju sećanja, razvoju javnih politika i unapređenju procesa tranzicione pravde.

1.2 OBUHVAT OVE FAZE DOKUMENTOVANJA

Ova faza dokumentovanja ograničena je na tri kategorije: ubijena lica, prinudno nestala lica i lica preminula od posledica rata. Uvrštavanje samo ovih kategorija na Listu ne znači da one čine celokupnost žrtava rata na Kosovu. Ostale kategorije obuhvaćene istraživačkim mandatom IKKL-a biće obrađene u posebnim fazama dokumentovanja.

1.3 CILJ LISTE

Izrada Liste pokrenuta je kao odgovor na potrebu za uspostavljanjem jedinstvene, standardizovane i verifikovane institucionalne evidencije o ubijenim licima, prinudno nestalim licima i licima preminulim od posledica rata na Kosovu.

Glavni ciljevi ovog procesa su:

- identifikacija, upoređivanje, analiza i integracija postojećih izvora;
- harmonizacija podataka prikupljenih iz različitih izvora u skladu sa profesionalnim standardima dokumentovanja;
- verifikacija i standardizacija pojedinačnih slučajeva;
- uklanjanje duplikata verifikacijom dokumentacije i korišćenjem digitalne tehnologije;
- unapređenje kvaliteta, tačnosti i pouzdanosti podataka;
- izrada verifikovane Liste ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata, koja će služiti kao institucionalna referenca za istraživanja, analize i izradu javnih politika.

Lista ostaje otvorena za ažuriranja, budući da se proces dokumentovanja nastavlja. Cilj njenog objavljivanja jeste, između ostalog, da omogući uključivanje porodica ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata, institucija, organizacija i građana koji poseduju relevantne dokumente, dokaze ili informacije koji do sada nisu bili dostupni IKKL-u. Ovi materijali mogu se dostaviti Institutu na razmatranje, dok će svaka nova informacija biti podvrgnuta procesu verifikacije u skladu sa metodologijom IKKL-a i, ukoliko bude potvrđena, biće uvrštena u buduća ažuriranja Liste. Proces dokumentovanja sproveden je na načelima objektivnosti, nepristrasnosti, profesionalnosti i poštovanja metodologije IKKL-a, koja se zasniva na važećem zakonodavstvu i najboljim međunarodnim praksama.

1.4 OBUHVAT LISTE I KRITERIJUMI ZA UVRŠTAVANJE U LISTU

Lista je izrađena na osnovu metodoloških, vremenskih i teritorijalnih kriterijuma koje je utvrdio IKKL. Ona obuhvata samo lica koja se, u skladu sa metodologijom Instituta, klasifikuju kao ubijena lica, prinudno nestala lica ili lica preminula od posledica rata. Lista obuhvata period rata, od 1. januara 1998. do 20. juna 1999. godine, kao i period od 21. juna 1999. do 31. decembra 2000. godine, isključivo za slučajeve u kojima je dokumentovana neposredna veza između ubistva, nestanka ili smrti i ratnih događaja na Kosovu. Uključivanje ovog posleratnog perioda zasniva se na metodološkom načelu prema kojem ljudske posledice rata nisu prestale okončanjem borbenih dejstava. Uvrštavanje na Listu uslovljeno je ispunjavanjem metodoloških kriterijuma IKKL-a i postojanjem dovoljne dokumentacije za verifikaciju svakog pojedinačnog slučaja. Tokom procene razmatra se činjenična i dokumentovana povezanost slučaja sa ratom na Kosovu, uzimajući u obzir, u zavisnosti od slučaja, prebivalište, mesto događaja, mesto zadobijanja povreda, mesto nestanka i svaku drugu relevantnu dokumentovanu okolnost.

U tom okviru, na Listu se uvrštavaju lica koja ispunjavaju najmanje jedan od sledećih kriterijuma:

1. rođena su, živela su ili su imala prebivalište na teritoriji Kosova u vreme rata;
2. zadobila su smrtonosne povrede ili su nestala na teritoriji Kosova u okolnostima neposredno povezanim sa ratom;
3. izgubila su život kao neposredna posledica povreda zadobijenih tokom rata na Kosovu;
4. na osnovu verifikovane dokumentacije, imaju neposrednu vezu sa ratnim događajima na Kosovu.

Tokom procesa harmonizacije i verifikacije, IKKL je identifikovao slučajeve koji se nalaze u evidencijama drugih institucija ili organizacija, ali koji nisu uvršteni na Listu. Uglavnom je reč o licima ubijenim izvan teritorije Kosova ili o slučajevima koji, na osnovu dostupne dokumentacije, nemaju neposrednu vezu sa ratnim događajima na Kosovu, u skladu sa zakonskim mandatom i metodologijom Instituta. Kao rezultat primene ovih metodoloških kriterijuma, više od 267 slučajeva nije uvršteno na Listu. Međutim, njihovo neuvrštavanje ne podrazumeva osporavanje statusa žrtve niti procenu značaja tih slučajeva, već odražava doslednu primenu metodoloških kriterijuma i poštovanje zakonskog mandata IKKL-a.

1.5 KATEGORIJE DOKUMENTOVANIH SLUČAJEVA

Za metodološke potrebe i radi obezbeđivanja standardizacije evidencije, IKKL lica uvrštena na Listu razvrstava u tri glavne kategorije:

1. ubijena lica – lica koja su izgubila život kao neposredna posledica ratnih dejstava, uključujući ubistva, pogubljenja, masakre, bombardovanja i druge oblike nasilja neposredno povezane sa ratom;
2. lica preminula od posledica rata – lica koja su zadobila rane, povrede ili druge neposredne posledice rata koje su prouzrokovale njihovu smrt tokom rata ili nakon njegovog završetka, u periodu obuhvaćenom ovim izveštajem;
3. prinudno nestala lica – lica čija sudbina ostaje nerazjašnjena i za koja postoje pouzdani podaci da je njihov nestanak povezan sa okolnostima rata na Kosovu.

Ova kategorizacija zasniva se na najpouzdanijim dostupnim evidencijama u vreme verifikacije i može biti preispitana ukoliko se pribave novi dokazi ili informacije.

U ovoj fazi dokumentovanja, IKKL nije izvršio klasifikaciju slučajeva prema statusu lica (civilna lica ili pripadnici oružanih snaga). Ova podela biće objavljena u narednim fazama, nakon završetka procesa verifikacije i klasifikacije, u skladu sa metodologijom Instituta i međunarodnim standardima dokumentovanja.

1.6 ZNAČAJ DOKUMENTOVANJA

Pored tehničke i statističke dimenzije, institucionalno dokumentovanje ljudskih posledica rata ima poseban društveni, akademski i institucionalni značaj. U društvenom smislu, ono doprinosi očuvanju kolektivnog sećanja i institucionalnom priznanju ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata. U akademskom smislu, stvara pouzdanu osnovu za istorijska, pravna, politička, sociološka i demografska istraživanja posledica rata. U institucionalnom smislu, Lista obezbeđuje standardizovanu referencu za javne institucije i predstavlja početnu osnovu za razvoj institucionalne baze podataka IKKL-a. Na taj način, ona će služiti kao važan instrument za podršku procesima tranzicije pravde i državnim politikama usmerenim na izgradnju kolektivnog sećanja zasnovanog na činjenicama i dokumentovanoj evidenciji.

POGLAVLJE II IZVORI PODATAKA I PROCES HARMONIZACIJE

2.1 UVOD

Procesi dokumentovanja ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata na Kosovu sprovedeni su više od dve decenije od strane javnih institucija, domaćih i međunarodnih organizacija, istraživača i različitih pojedinaca. Kao rezultat tih napora, uspostavljene su baze podataka, publikacije i arhive koje sadrže informacije o ljudskim posledicama rata. Iako ovi izvori predstavljaju važnu osnovu za dokumentovanje, nastajali su u različitim periodima, za različite svrhe i prema neujednačenim metodologijama prikupljanja, klasifikacije i verifikacije podataka. Zbog toga su među njima utvrđene razlike u strukturi podataka, kriterijumima za uvrštavanje, korišćenoj terminologiji i nivou dokumentovanosti slučajeva. U tom kontekstu, jedan od glavnih zadataka IKKL-a bio je uspostavljanje standardizovanog procesa analize, harmonizacije i integracije postojećih izvora, dopunjenog dodatnim istraživanjima i verifikacijama. Cilj ovog procesa jeste uspostavljanje jedinstvene, pouzdane i sledljive institucionalne evidencije o ubijenim licima, prinudno nestalim licima i licima preminulim od posledica rata na Kosovu.

2.2 IZVORI PODATAKA

Lista koju je izradio IKKL zasniva se na širokom rasponu izvora, koji su, za metodološke potrebe, razvrstani u tri glavne kategorije:

- institucionalni izvori;
- izvori domaćih i međunarodnih organizacija;
- dopunski izvori

2.2.1 INSTITUCIONALNI IZVORI

Institucionalni izvori služili su za verifikaciju identiteta, dopunjavanje podataka koji nedostaju, upoređivanje informacija i procenu okolnosti dokumentovanih slučajeva. Institucionalni izvori korišćeni tokom ovog procesa obuhvataju:

- državne registre i evidencije, uključujući podatke Agencije za civilnu registraciju (ARC), Agencije za statistiku Kosova (ASK), Instituta za sudsku medicinu (IML) i drugih relevantnih institucija;
- evidencije o prinudno nestalim licima, pribavljene od Vladine komisije za nestala lica i drugih institucionalnih mehanizama koji se bave pitanjem nestalih lica;
- administrativnu i građansku dokumentaciju, uključujući izvode iz matične knjige rođenih, izvode iz matične knjige umrlih, izvode iz matične knjige i druge službene dokumente korišćene za verifikaciju identiteta i ličnih podataka;
- dokumente pravosudnih institucija, uključujući optužnice, presude, spise i drugi sudski materijal koji se odnosi na zločine počinjene tokom rata na Kosovu;
- materijale pribavljene iz Arhiva IKKL-a, opštinskih arhiva i drugih javnih institucija koje čuvaju dokumentaciju relevantnu za obuhvaćeni period.

Korišćenje ovih izvora omogućilo je upoređivanje podataka različitih institucija, utvrđivanje nepodudarnosti i dopunjavanje podataka koji nedostaju. Nijedan institucionalni izvor nije smatran dovoljnim niti konačnim sam po sebi. Svaka informacija procenjena je u odnosu na druge dostupne izvore i dokumentaciju, u skladu sa metodologijom IKKL-a.

2.2.2 IZVORI DOMAĆIH I MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA

Značajan deo procesa dokumentovanja zasnivao se na bazama podataka, listama, izveštajima i materijalima koje su tokom godina izradile domaće i međunarodne organizacije angažovane na dokumentovanju kršenja ljudskih prava, nestalih lica i ljudskih posledica rata na Kosovu. Među glavnim izvorima iz ove kategorije nalaze se materijali pribavljeni od:

- Saveta za zaštitu ljudskih prava i sloboda (KMDLNU);
- Fonda za humanitarno pravo (Humanitarian Law Center – HLC);
- Međunarodne komisije za nestala lica (International Commission on Missing Persons – ICMP);
- drugih domaćih i međunarodnih organizacija koje su dokumentovale pojedinačne slučajeve ili posledice rata na Kosovu;
- liste i dokumentacioni materijali koje su pripremili istraživači, stručnjaci i pojedinci angažovani na dokumentovanju slučajeva.

Ovi izvori služili su za identifikovanje slučajeva, upoređivanje podataka i popunjavanje praznina u institucionalnim evidencijama. Njihovi podaci kritički su analizirani i upoređivani sa institucionalnom dokumentacijom, dopunskim izvorima i rezultatima istraživanja IKKL-a. Ovakav pristup omogućio je utvrđivanje nepodudarnosti, identifikovanje mogućih dvostrukih registracija i povećanje tačnosti podataka uvrštenih na Listu.

2.2.3 DOPUNSKI IZVORI

Pored institucionalnih izvora i materijala domaćih i međunarodnih organizacija, proces dokumentovanja zasnivao se i na dopunskim izvorima, uključujući:

- monografije i publikacije;
- naučne i stručne publikacije; i
- istraživačke izveštaje;
- svedočenja članova porodica i drugih lica koja imaju neposredna saznanja o slučaju;
- informacije pribavljene od opštinskih službenika, predstavnika sela i drugih relevantnih lica u zajednici;
- ličnu i porodičnu dokumentaciju;
- medijske materijale;
- materijale lokalnih organizacija civilnog društva;
- biltene, registre i publikacije iz perioda rata i posleratnog perioda
- memorijalne komplekse, spomenike, spomen-ploče i druge slične izvore.

Dopunski izvori korišćeni su za preciziranje identiteta, okolnosti, vremena i mesta događaja, kao i za usmeravanje daljih istraživanja. Njihov značaj procenjivan je prema prirodi izvora, njegovoj bliskosti događaju, mogućnosti verifikacije i usklađenosti sa drugom dostupnom dokumentacijom.

2.3 NAČELA INTEGRACIJE IZVORA

Proces integracije izvora zasnivao se na četiri osnovna načela:

1. Dopunjavanje izvora – nijedan izvor nije smatran dovoljnim sam po sebi. Informacije iz različitih izvora korišćene su komplementarno, radi dopunjavanja nepotpunih podataka i uspostavljanja što pouzdanije evidencije.
2. Uporedivost podataka – pre integracije, podaci su strukturirani i standardizovani prema istim poljima i formatima, čime je omogućeno sistematsko upoređivanje zapisa iz različitih izvora.
3. Sledljivost izvora – za svaki slučaj sačuvana je veza sa odgovarajućim izvorom ili izvorima, kako bi poreklo informacije i istorijat ažuriranja mogli biti utvrđeni u svakoj fazi procesa.

4. Integritet informacija – cilj harmonizacije nije bio smanjenje činjeničnog sadržaja izvornih izvora. On je bio ograničen na standardizaciju, strukturiranje i međusobno povezivanje podataka, dok su nepodudarnosti između izvora sačuvane i razmatrane u okviru procesa verifikacije.

2.4 PROCES HARMONIZACIJE

Zbog broja, raznovrsnosti i različite strukture izvora, harmonizacija je predstavljala jednu od najsloženijih faza izrade Liste. U početnoj fazi dostupni izvori su evidentirani, razmotreni i sistematizovani radi utvrđivanja njihovog sadržaja, strukture podataka, nivoa potpunosti i mogućnosti njihove upotrebe u procesu dokumentovanja. Ova procena poslužila je kao osnova za utvrđivanje načina integracije i upoređivanja informacija.

Nakon toga izvršena je standardizacija glavnih polja podataka, uključujući:

- ime;
- prezime;
- ime roditelja, kada je bilo dostupno;
- datum rođenja;
- mesto rođenja;
- prebivalište;
- datum događaja;
- mesto događaja;
- kategoriju slučaja;
- izvor ili izvore informacija.

Nakon standardizacije izvršeno je sistematsko upoređivanje zapisa radi identifikovanja mogućih dvostrukih registracija, varijanti imena, nepodudarnosti u ličnim podacima i razlika u pogledu datuma, mesta ili kategorije slučaja. Kada se podaci iz različitih izvora nisu podudarali, slučaj je razmatran uzimajući u obzir pouzdanost svakog izvora, njegovu bliskost događaju i mogućnost njegove verifikacije. U slučajevima kada nepodudarnosti nije bilo moguće razrešiti samo na osnovu postojeće dokumentacije, sprovedena su dodatna istraživanja i verifikacije na terenu. Ovaj proces omogućio je izradu integrisane i standardizovane Liste, u kojoj je svaki slučaj povezan sa odgovarajućim izvorima i istorijatom njegove verifikacije.

POGLAVLJE III

METODOLOGJA VERIFIKACIJE

3.1 METODOLOŠKI PRISTUP

Proces izrade Liste ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata na Kosovu sproveden je u skladu sa metodologijom IKKL-a, operacionalizovanom kroz Metodološko-operativni vodič za izradu i verifikaciju Liste. Metodologija se zasniva na načelima profesionalnog dokumentovanja, standardizacije podataka, metodološke transparentnosti i kontrole kvaliteta u svim fazama procesa. Primenjeni pristup nije se zasnivao na mehaničkom objedinjavanju postojećih lista, već na pojedinačnoj identifikaciji, upoređivanju, verifikaciji i validaciji svakog slučaja. Svaki zapis tretiran je kao posebna jedinica dokumentovanja, za koju su razmatrane relevantne informacije iz institucionalnih, arhivskih, dokumentarnih i dopunskih izvora radi utvrđivanja najpouzdanijih i najlakše proverljivih podataka. Metodologija je primenjena prema istim kriterijumima na sve slučajeve, bez obzira na etničku pripadnost, pol, civilni ili vojni status, političko uverenje ili bilo koju drugu pripadnost. Proces je vođen načelima objektivnosti, nepristrasnosti, dokumentovanja zasnovanog na izvorima, poštovanja dostojanstva dokumentovanih lica i očuvanja integriteta podataka.

3.2 PROCENA POUZDANOSTI IZVORA

Verifikacija podataka zasnivala se na sistematskom upoređivanju institucionalnih izvora, administrativnih registara, arhivske i sudske dokumentacije, materijala domaćih i međunarodnih organizacija, naučnih i istorijskih publikacija, lokalnih evidencija i dokumentacije pribavljene tokom terenskih istraživanja. Pouzdanost svakog izvora procenjivana je uzimajući u obzir njegovo poreklo, autentičnost, bliskost događaju, nivo dokumentovanosti, mogućnost verifikacije i usklađenost sa drugim izvorima. Nijedan izvor nije smatran konačnim samo zbog svog institucionalnog karaktera ili zato što se određena informacija pojavljivala u više evidencija. U slučajevima kada se podaci iz dva ili više izvora nisu podudarali, nije primenjavano načelo bročane većine izvora. Svaka informacija procenjivana je pojedinačno, dok se metodološka odluka zasnivala na dokumentaciji čije je poreklo moguće utvrditi i pratiti. Kada nepodudarnosti nije bilo moguće rešiti analizom postojeće dokumentacije, sprovedena su terenska istraživanja, konsultovani su dopunski izvori ili je slučaj ostavljen u postupku razmatranja do pribavljanja dovoljnih informacija.

3.3 PKORIŠĆENJE HARMONIZOVANIH PODATAKA U PROCESU VERIFIKACIJE

Podaci harmonizovani u skladu sa procesom opisanim u Poglavlju II poslužili su kao osnova za pojedinačnu verifikaciju slučajeva. Prethodna standardizacija formata, naziva i polja podataka omogućila je upoređivanje zapisa iz različitih izvora i identifikovanje nepodudarnosti koje su zahtevale dalje razmatranje. Tokom verifikacije, harmonizovani podaci nisu automatski smatrani potvrđenim. Za svaki slučaj razmotreni su izvorna dokumentacija, evidentirane varijante i dopunske informacije radi utvrđivanja najpouzdanijih podataka. Kada su utvrđene razlike između izvora, one su analizirane i rešavane prema kriterijumima pouzdanosti koje je utvrdio IKKL. Svaka ispravka ili ažuriranje izvršeno tokom procesa verifikacije dokumentovano je, dok su izvorni podaci i prethodne varijante sačuvani u istorijatu slučaja. Time je omogućeno da metodološke odluke budu sledjive i podložne preispitivanju.

3.4 VERIFIKACIJA, PONOVA VERIFIKACIJA I VALIDACIJA

Proces verifikacije sproveden je u tri međusobno povezane faze: verifikacija, ponovna verifikacija i validacija. U fazi verifikacije podaci o svakom slučaju upoređivani su sa odgovarajućim izvorima radi potvrđivanja identiteta, kategorije slučaja, vremena i mesta događaja, kao i dokumentovane povezanosti sa ratom na Kosovu. U ovoj fazi evidentirane su nepodudarnosti, dopunjene su informacije koje su nedostajale i identifikovana su pitanja koja su zahtevala dodatno razmatranje. U fazi ponovne verifikacije, podatke i metodološko obrazloženje razmatrao je drugi službenik IKKL-a. Ovaj nivo kontrole imao je za cilj identifikovanje mogućih grešaka, procenu doslednosti odluka i obezbeđivanje ujednačene primene metodoloških kriterijuma. Validacija je predstavljala završnu fazu kontrole, u kojoj je procenjeno da li slučaj ispunjava metodološke kriterijume za uvrštavanje na Listu. U skladu sa načelom razdvajanja dužnosti (Separation of Duties), unos podataka, verifikaciju i validaciju nije obavljao isti službenik. Na Listu su uvršteni samo slučajevi koji su prošli sve faze kontrole i ispunili metodološke kriterijume IKKL-a.

3.5 IDENTIFIKOVANJE I POSTUPANJE SA DVOSTRUKIM REGISTRACIJAMA

Jedna od najsloženijih faza procesa bila je identifikacija i razmatranje registracija koje su se mogle odnositi na isto lice. U tu svrhu upoređivane su različite kombinacije identifikacionih elemenata, uključujući ime i prezime, ime roditelja, datum i mesto rođenja, prebivalište, datum ubistva, nestanka ili smrti, mesto događaja, kategoriju slučaja i odgovarajuće izvore. Podudarnost jednog ili više identifikacionih elemenata nije automatski smatrana dokazom da je reč o duplikatu. Odluka je donošena tek nakon razmatranja celokupne dokumentacije i svih relevantnih podataka. Kada je utvrđeno da se dve ili više registracije odnose na isto lice, podaci su objedinjeni u jednu registraciju, dok su identifikovane varijante i odgovarajući izvori sačuvani kao deo istorijata slučaja. Kada nije bilo moguće doneti dovoljno potkrepljen zaključak, slučaj je ostavljen u postupku razmatranja do pribavljanja dodatne dokumentacije ili informacija.

3.6 KONTROLA KVALITETA I SLEDJIVOST

Kontrola kvaliteta primenjena je tokom celokupnog procesa izrade Liste. Za svaki slučaj sačuvana je veza sa odgovarajućim izvorima, dokumentovane su izvršene izmene i evidentirano je metodološko obrazloženje na kojem se zasnivala svaka ispravka, dopuna ili odluka. Metodologija nije dozvoljavala brisanje istorijskih podataka. Prethodne varijante podataka sačuvane su radi transparentnosti, revizije i naknadne verifikacije, čime je obezbeđena potpuna sledljivost procesa. Ovaj mehanizam omogućava rekonstrukciju i verifikaciju svake izmene izvršene na Listi, obezbeđujući integritet i pouzdanost institucionalne evidencije.

3.7 METODOLOŠKA OGRANIČENJA I BUDUĆI RAZVOJ

Lista odražava stanje dokumentacije i rezultate procesa verifikacije u vreme izrade ovog izveštaja. Iako je primenjena jedinstvena metodologija, dostupnost, kvalitet i potpunost izvora nisu bili jednaki za sve slučajeve. Za određeni broj slučajeva i dalje se pribavlja dopunska dokumentacija, proveravaju dodatni izvori i razmatraju preostale nepodudarnosti. Uvrštavanje određenog lica na Listu znači da je, u vreme validacije, slučaj ispunjavao metodološke kriterijume IKKL-a i bio potkrepljen dovoljnom i proverljivom dokumentacijom. Odsustvo određenog lica sa Liste ne treba tumačiti kao dokaz da to lice nije žrtva rata. Ono može biti posledica nedostatka dovoljne dokumentacije, nemogućnosti

razrešavanja nepodudarnosti, neispunjavanja metodoloških kriterijuma ili činjenice da se slučaj još uvek nalazi u postupku razmatranja. Nove informacije mogu dovesti do dopunjavanja ili ispravljanja podataka, ponovne kategorizacije slučajeva ili preispitivanja ranijih odluka. Svaka izmena biće podvrgnuta istom procesu verifikacije, ponovne verifikacije i validacije predviđenom metodologijom IKKL-a. U narednim fazama razvoja institucionalne baze podataka, metodologija će biti dopunjena detaljnijim kriterijumima za dodatne analize i klasifikacije. To obuhvata i metodološko razmatranje slučajeva lica koja su izgubila život nakon završetka borbenih dejstava usled nagaznih mina, neeksplozivnih ubojnih sredstava i drugih eksplozivnih sredstava zaostalih iz rata. IKKL ne tvrdi da Lista predstavlja konačnu evidenciju o svakom činjeničnom elementu dokumentovanih slučajeva, već najpotpuniju verifikovanu evidenciju koju je bilo moguće izraditi na osnovu dostupne dokumentacije i metodologije primenjene do trenutka objavljivanja.

POGLAVLJE IV

OPŠTI PREGLED LICA UVRŠTENIH NA LISTU

4.1 UVOD

Ljudske posledice rata predstavljaju jednu od najvažnijih dimenzija savremene istorije Kosova. Analiza ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata omogućava potpunije sagledavanje razmera ljudskih gubitaka i pruža pouzdanu osnovu za proučavanje posledica rata. Ovo poglavlje daje opšti statistički pregled slučajeva dokumentovanih na Listi IKKL-a.

4.2 UKUPAN BROJ LICA UVRŠTENIH NA LISTU

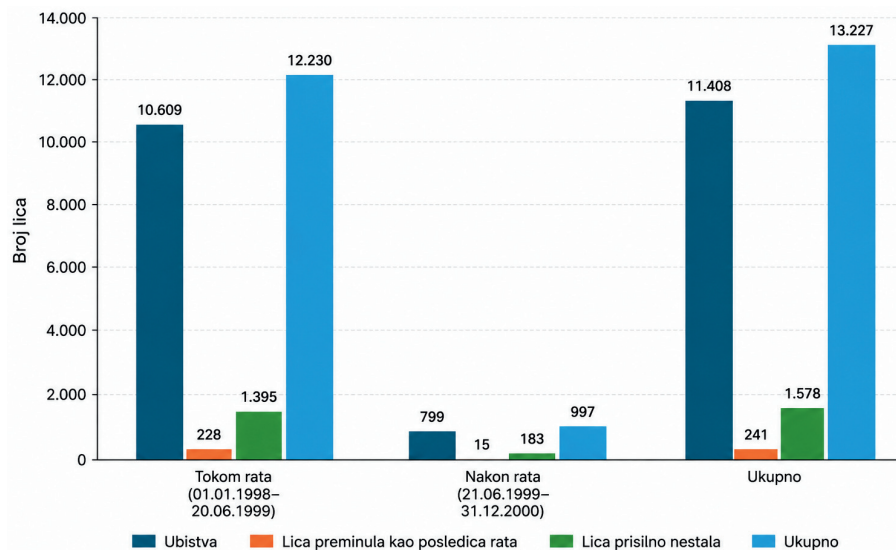
Prema verifikovanim podacima, Lista obuhvata ukupno 13.227 ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata na Kosovu. Od tog broja, 12.230 lica (92,5%) odnosi se na period rata (1. januar 1998 – 20. jun 1999), dok se 997 lica (7,5%) odnosi na posleratni period (21. jun 1999 – 31. decembar 2000), u slučajevima u kojima je dokumentovana neposredna veza između smrti ili nestanka i rata na Kosovu. Ovi brojevi predstavljaju rezultat procesa harmonizacije i verifikacije sprovedenog u skladu sa metodologijom IKKL-a.

Slika 1. Ukupan broj žrtava rata na Kosovu (periodi: 1. januar 1998 – 20. jun 1999. i 21. jun 1999 – 31. decembar 2000. godine)

4.3 RASPODELA PREMA KATEGORIJAMA

Za potrebe dokumentovanja, lica uvrštena na Listu razvrstavaju se u tri kategorije: ubijena lica, prinudno nestala lica i lica preminula od posledica rata. Ova podela izvršena je u skladu sa metodologijom IKKL-a i omogućava prikazivanje i analizu slučajeva prema njihovoj prirodi. Slika 2 prikazuje raspodelu lica uvrštenih na Listu prema ovim kategorijama. Od ukupno 13.227 dokumentovanih slučajeva, 11.408 (86,2%) odnosi se na ubijena lica, 1.578 (11,9%) na prinudno nestala lica i 241 (1,8%) na lica preminula od posledica rata. Ovi podaci pokazuju da najveći deo dokumentovanih slučajeva čine ubijena lica, dok prinudno nestala lica predstavljaju drugu najbrojniju kategoriju.

Slika 2. Žrtve prema kategorijama (periodi; 1. januar 1998. – 20. jun 1999. i 21. jun 1999. – 31. decembar 2000.godine)

4.4 LICA UVRŠTENNA NA LISTU PREMA ETNIČKOJ PRIPADNOSTI

Raspodela lica uvrštenih na Listu prema etničkoj pripadnosti predstavlja važan pokazatelj za analizu ljudskih posledica rata. Međutim, etnička pripadnost predstavlja samo jednu od karakteristika dokumentovanih slučajeva i sama po sebi nije dovoljna za tumačenje ukupne strukture ljudskih gubitaka. Za potpunu analizu potrebno je uzeti u obzir i status lica (civilno lice ili pripadnik oružanih snaga), okolnosti događaja i druge metodološke pokazatelje.

Etnička pripadnost	Ubijena lica	Lica preminula od posledica rata	Prinudno nestala lica	Tokom rata	Nakon rata	Ukupno
				01.01.1998 – 20.06.1999	21.06.1999 – 31.12.2000	
Albanci	9,575	209	1,053	10,518	319	10,837
Srbi	1,492	26	399	1,417	500	1,917
Romi	105	0	33	87	51	138
Bošnjaci	71	4	15	43	47	90
Crnogorci	41	0	26	47	20	67
Aškalije	47	1	18	47	19	66
Egipćani	21	0	15	17	19	36
Ostalo / Nepoznato	17	0	11	23	5	28
Goranci	9	0	1	4	6	10
Turci	4	0	4	7	1	8
Mađari	7	0	0	7	0	7
Makedonci	4	0	2	2	4	6
Bugari	5	0	0	3	2	5
Jugoslaveni	4	0	0	3	1	4
Hrvati	3	1	0	3	1	4
Slovinci	3	0	1	2	2	4
Ukupno	11,408	241	1,578	12,230	997	13,227

Tabela 1. Žrtve prema etničkoj pripadnosti (periodi: 1. januar 1998 – 20. jun 1999. i 21. jun 1999 – 31. decembar 2000. godine)

Tabela 1 prikazuje raspodelu 13.227 lica uvrštenih na Listu prema etničkoj pripadnosti. Od ukupnog broja dokumentovanih slučajeva, 10.837 (81,9%) odnosi se na Albance, 1.917 (14,5%) na Srbe, dok preostali deo čine pripadnici drugih zajednica ili slučajevi sa nepoznatom etničkom pripadnošću. U ovoj fazi IKKL još nije završio verifikaciju i standardizaciju klasifikacije prema statusu lica (civilna lica ili pripadnici oružanih snaga), zbog čega će analiza prema ovom kriterijumu biti objavljena u narednim fazama procesa dokumentovanja.

Međutim, podaci koje su objavile organizacije koje su dokumentovale i status lica, kao što su Fond za humanitarno pravo (HLC) i Savet za zaštitu ljudskih prava i sloboda (KMDLNU), pokazuju da analiza ljudskih gubitaka samo prema etničkoj pripadnosti ne odražava u potpunosti njihovu strukturu.

Prema podacima HLC-a, više od 80% Albanaca evidentiranih kao ubijena lica klasifikovano je kao civilne žrtve, dok je oko 52,4% Srba u bazi podataka HLC-a evidentirano kao pripadnici oružanih snaga ili policije. Ovi podaci ne predstavljaju zvaničnu klasifikaciju IKKL-a, već pokazuju da tumačenje ljudskih gubitaka nužno zahteva razmatranje statusa lica i konkretnih okolnosti smrti, a ne samo etničke pripadnosti.

Lista IKKL-a ne obuhvata lica koja su izgubila život izvan teritorije Kosova niti slučajeve koji nemaju činjeničnu i dokumentovanu vezu sa ratom na Kosovu, čak i ako se nalaze u evidencijama drugih institucija ili organizacija. Ovaj metodološki standard primenjuje se jednako na sve zajednice i obezbeđuje da Lista obuhvata samo slučajeve koji su u okviru zakonskog i teritorijalnog mandata Instituta. U narednim fazama procesa dokumentovanja i verifikacije, IKKL će objaviti sopstvenu analizu klasifikacije prema statusu lica, mestu događaja i okolnostima smrti, čime će biti omogućeno još potpunije i metodološki doslednije prikazivanje strukture ljudskih gubitaka tokom rata na Kosovu.

POGLAVLJE V

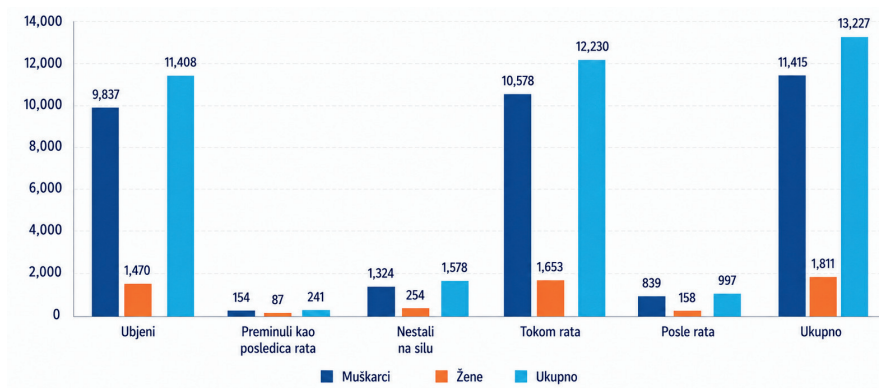
DEMOGRAFSKA ANALIZA LICA UVRŠTENIH NA LISTU

5.1 UVOD

Demografska analiza lica uvrštenih na Listu dopunjuje statistički pregled ljudskih gubitaka razmatranjem njihove raspodele prema polu i starosnim grupama. Ovi pokazatelji omogućavaju identifikovanje najpogođenijih grupa stanovništva i pružaju potpunije sagledavanje demografskih i društvenih posledica rata na Kosovu.

5.2 LICA UVRŠTENI NA LISTU PREMA POLU

Analiza podataka prema polu omogućava identifikovanje grupa koje su bile najizloženije neposrednim posledicama rata i doprinosi boljem razumevanju karakteristika dokumentovanih slučajeva.

Slika 3. Žrtve prema polu (periodi: 1. januar 1998 – 20. jun 1999. i 21. jun 1999 – 31. decembar 2000. godine)

Slika 3 prikazuje raspodelu lica uvrštenih na Listu prema polu. Od ukupno 13.227 lica uvrštenih na Listu, 11.415 (86,3%) čine muškarci, a 1.811 (13,7%) žene, dok za jedno lice (0,01%) pol nije bilo moguće utvrditi u ovoj fazi procesa dokumentovanja. Ova raspodela pokazuje da su ljudski gubici tokom rata nesrazmerno pogodili muško stanovništvo, koje čini najveći deo dokumentovanih slučajeva. Međutim, dokumentovanje 1.811 žena pokazuje da posledice rata nisu bile ograničene samo na muškarce, već su pogodile i žensko stanovništvo. Analizu prema polu treba tumačiti u vezi sa drugim demografskim i metodološkim pokazateljima, posebno sa uzrastom, statusom lica i okolnostima događaja, kako bi se omogućilo dublje razumevanje strukture ljudskih gubitaka tokom rata na Kosovu.

5.3 LICA UVRŠTENNA NA LISTU PREMA STAROSNIM GRUPAMA

Ova analiza prikazuje demografsku strukturu lica uvrštenih na Listu i omogućava identifikovanje starosnih grupa koje su bile najviše pogođene ljudskim gubicima tokom rata. Tabela 2 pokazuje da su ljudski gubici bili prvenstveno koncentrisani među radno sposobnim stanovništvom. Starosna grupa od 31 do 50 godina predstavlja najbrojniju kategoriju, sa 4.080 lica (30,8%), a zatim sledi starosna grupa od 18 do 30 godina, sa 3.531 licem (26,7%). Zajedno, ove dve starosne grupe čine više od polovine svih lica uvrštenih na Listu (57,5%), što pokazuje da je rat nesrazmerno pogodio radno sposobno stanovništvo. Istovremeno, podaci pokazuju da posledice rata nisu bile ograničene samo na odraslo stanovništvo. Na Listi je dokumentovano 1.241 dete (9,4%) uzrasta do 17 godina i 1.949 lica (14,7%) starijih od 65 godina. Ove dve kategorije predstavljaju najranjivije grupe stanovništva, a njihovo prisustvo na Listi pokazuje da su posledice rata pogodile i decu i starija lica. Raspodelu prema starosnim grupama treba tumačiti u vezi sa drugim demografskim i metodološkim pokazateljima, kao što su pol, status lica i okolnosti događaja, kako bi se omogućile dublje analize strukture ljudskih gubitaka tokom rata na Kosovu.

Starosna grupa	Ubijena lica	Lica preminula od posledica rata	Prinudno nestala lica	Tokom rata 01.01.1998 – 20.06.1999	Nakon rata 21.06.1999 – 31.12.2000	Ukupno	%
0–17 godina	1,047	94	100	1,176	65	1,241	9.4
18–30 godina	3,156	40	335	3,325	206	3,531	26.7
31–50 godina	3,541	34	505	3,772	308	4,080	30.8
51–65 godina	2,036	28	347	2,184	227	2,411	18.2
Preko 65 godina	1,615	45	289	1,766	183	1,949	14.7
Nepoznata starost	13	0	2	7	8	15	0.1
Ukupno	11,408	241	1,578	12,230	997	13,227	100

Tabela 2. *Žrtve prema starosnim grupama (1. januar 1998 – 20. jun 1999. i 21. jun 1999 – 31. decembar 2000. godine)*

Kada se, na primer, podaci analiziraju prema starosnim grupama i etničkoj pripadnosti, uočavaju se izražene razlike u broju dece uvrštene na Listu. U starosnoj grupi od 0 do 17 godina evidentiran je ukupno 1.241 slučaj. Od tog broja, 1.156 (93,2%) odnosi se na decu albanske etničke pripadnosti, dok se 42 slučaja (3,4%) odnose na decu srpske etničke pripadnosti. Broj slučajeva među ostalim zajednicama znatno je manji: 19 Roma, 14 Aškalija i 5 Egipćana, dok je po jedan slučaj evidentiran među hrvatskom, crnogorskom i turskom zajednicom. Dva slučaja klasifikovana su kao druga ili nepoznata etnička pripadnost. Ovi podaci pokazuju da deca albanske etničke pripadnosti čine najveći deo dokumentovanih slučajeva u ovoj starosnoj grupi, dok su deca iz drugih zajednica zastupljena u znatno manjem broju na Listi. Ova razlika odražava i nesrazmeran uticaj koji je rat imao na albansku decu. U apsolutnim brojevima, broj albanske dece uvrštene na Listu približno je 27 puta veći od broja srpske dece (1.156 prema 42), dok je razlika u poređenju sa svakom od ostalih zajednica još veća.

POGLAVLJE VI GEOGRAFSKA ANALIZA LICA UVRŠTENIH NA LISTU

6.1 UVOD

Geografska analiza prikazuje teritorijalnu raspodelu lica uvrštenih na Listu i omogućava identifikovanje regiona i opština najviše pogođenih ljudskim gubicima tokom rata na Kosovu. Teritorijalna raspodela slučajeva odražava intenzitet dokumentovanih događaja u različitim delovima zemlje i pruža uvid u prostornu dimenziju rata.

6.2 LICA UVRŠTENA NA LISTU PREMA REGIONIMA

Analiza prema regionima predstavlja prvi nivo teritorijalne raspodele lica uvrštenih na Listu. Klasifikacija je izvršena u skladu sa metodologijom IKKL-a, na osnovu opštine rođenja, prebivališta ili mesta događaja, u zavisnosti od podataka dokumentovanih za svaki pojedinačni slučaj. Tabela 3 pokazuje da su ljudski gubici raspoređeni u svim regionima Kosova, iako različitim intenzitetom. Najveći broj lica uvrštenih na Listu zabeležen je u Regionu Đakovice, sa 2.578 slučajeva (19,5%), zatim u Regionu Mitrovice, sa 2.543 slučaja (19,2%), Regionu Prištine, sa 2.454 slučaja (18,6%), i Regionu Peći, sa 2.127 slučajeva (16,1%). Ova četiri regiona zajedno obuhvataju više od 73% svih slučajeva dokumentovanih na Listi. Region Prizrena (1.335 slučajeva; 10,1%), Region Uroševca (668 slučajeva; 5,0%) i Region Gnjilane (421 slučaj; 3,2%) imaju manji broj dokumentovanih slučajeva u poređenju sa ostalim regionima. Ove razlike odražavaju teritorijalnu raspodelu dokumentovanih slučajeva i povezane su sa intenzitetom ratnih događaja u različitim delovima Kosova. Međutim, ne treba ih tumačiti odvojeno od drugih faktora, kao što su dinamika vojnih operacija, kretanje stanovništva i konkretne okolnosti svakog pojedinačnog slučaja.

Region	Ubijeni	Preminuli kao posledica rata	Prinudno nestali	Tokom rata	Posle rata	Ukupno
				01.01.1998 – 20.06.1999	21.06.1999 – 31.12.2000	
Region Priština	2,225	44	185	2,283	171	2,454
Region Mitrovica	2,245	88	210	2,438	105	2,543
Region Peć	1,707	20	400	2,001	126	2,127
Region Đakovica	2,230	27	321	2,468	110	2,578
Region Prizren	1,063	15	257	1,228	107	1,335
Region Uroševac	582	18	68	600	68	668
Region Gnjilane	385	4	32	284	137	421
Nepoznato	971	25	105	928	173	1,101
Ukupno	11,408	241	1,578	12,230	997	13,227

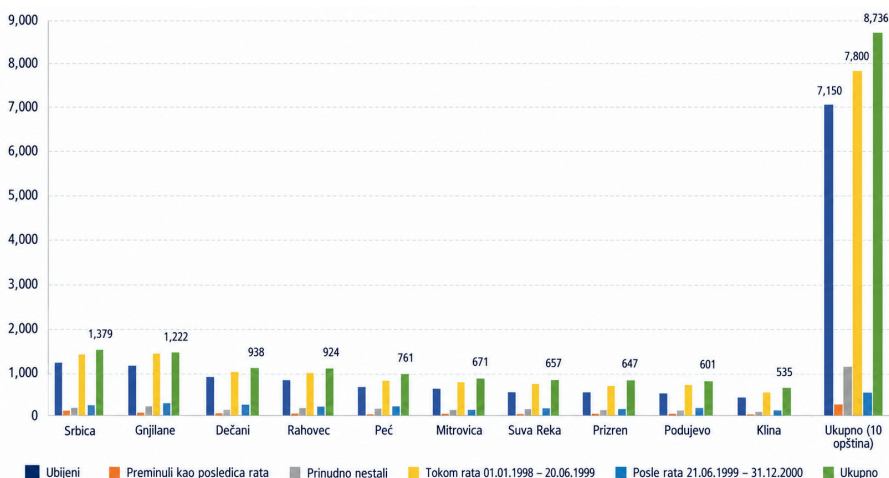
Tabela 3. Žrtve prema regionima (periodi: 1. januar 1998 – 20. jun 1999. i 21. jun 1999 – 31. decembar 2000. godine)

6.3 LICA UVRŠTENNA NA LISTU PREMA OPŠTINAMA

Analiza prema opštinama pruža najdetaljniji nivo teritorijalne raspodele lica uvrštenih na Listu i omogućava identifikovanje područja koja su pretrpela najveće ljudske gubitke tokom rata. Klasifikacija je izvršena prvenstveno prema opštini rođenja, prebivališta ili mesta događaja, u zavisnosti od podataka dokumentovanih za svaki pojedinačni slučaj. Kada opštinu nije bilo moguće utvrditi na osnovu dostupne dokumentacije, slučaj je svrstan u kategoriju „Nepoznato“, dok su za lica rođena izvan teritorije Kosova korišćene odgovarajuće kategorije država.

6.4 OPŠTINE NA KOSOVU SA NAJVEĆIM BROJEM SLUČAJEVA

Ovaj odeljak prikazuje opštine sa najvećim brojem lica uvrštenih na Listu i pruža pregled teritorijalne koncentracije ljudskih gubitaka tokom rata. Slika 4 prikazuje deset opština sa najvećim brojem lica uvrštenih na Listu. Podaci pokazuju da je značajan deo ljudskih gubitaka bio koncentrisan u relativno malom broju opština, koje zajedno obuhvataju više od 60% svih dokumentovanih slučajeva. Ova koncentracija odražava intenzitet ratnih događaja u tim područjima, u kojima su dokumentovane opsežne vojne operacije, masakri, prinudna raseljavanja stanovništva i drugi događaji sa teškim ljudskim posledicama. Teritorijalna raspodela slučajeva pokazuje da uticaj rata nije bio ujednačen na celoj teritoriji Kosova, već da su postojale izražene razlike među opštinama. Međutim, broj dokumentovanih lica za svaku opštinu ne treba tumačiti kao jedini pokazatelj intenziteta rata, jer na njega utiču i drugi faktori, kao što su dinamika vojnih operacija, kretanje stanovništva, mesto događaja i stepen dokumentovanosti slučajeva. Analiza prema opštinama pruža važnu osnovu za detaljnija istraživanja lokalne dimenzije ljudskih gubitaka i biće dopunjena u budućim publikacijama IKKL-a analizama prema statusu lica, okolnostima događaja i drugim metodološkim pokazateljima.

Slika 4. Opštine sa najvećim brojem žrtava (periodi: 1. januar 1998 – 20. jun 1999. i 21. jun 1999 – 31. decembar 2000. godine)

POGLAVLJE VII

VREMENSKA ANALIZA DOKUMENTOVANIH SLUČAJEVA

7.1 UVOD

Vremenska analiza lica uvrštenih na Listu prikazuje raspodelu slučajeva prema periodima, godinama i mesecima događaja. Ova analiza omogućava identifikovanje faza sa najvećim intenzitetom ljudskih gubitaka i pruža uvid u vremensku dinamiku rata na Kosovu. Razmatranje ovih pokazatelja doprinosi razumevanju povezanosti između ključnih ratnih događaja i raspodele dokumentovanih slučajeva.

7.2 LICA UVRŠTENA NA LISTU TOKOM RATA I U POSLERATNOM PERIODU

Za analitičke potrebe, Izveštaj razlikuje period rata (1. januar 1998 – 20. jun 1999) i posleratni period (21. jun 1999 – 31. decembar 2000). Ova podela omogućava analizu vremenske raspodele ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata, kao i utvrđivanje promena u dinamici ljudskih gubitaka između dva perioda (videti Sliku 1).

7.3 LICA UVRŠTENA NA LISTU PREMA GODINAMA

Tabela 4 prikazuje raspodelu lica uvrštenih na Listu prema godini događaja i pokazuje da su ljudski gubici bili gotovo u potpunosti koncentrisani tokom 1998. i 1999. godine. Najveći broj slučajeva zabeležen je 1999. godine, sa 11.005 lica (83,2%), dok je tokom 1998. godine dokumentovano 2.098 slučajeva (15,9%). Tokom 2000. godine evidentirana su 124 slučaja (0,9%), koja su povezana sa događajima iz posleratnog perioda.

Godina	Ubijeni	Umrli kao posledica rata	Prinudno nestali	Tokom rata	Posle rata	Ukupno	%
				01.01.1998 – 20.06.1999	21.06.1999 – 31.12.2000		
1998	1,792	69	237	2,098	0	2,098	15.9
1999	9,506	170	1,329	10,132	873	11,005	83.2
2000	110	2	12	0	124	124	0.9
Ukupno	11,408	241	1,578	12,230	997	13,227	100

Tabela 4. Žrtve prema godinama (periodi: 1. januar 1998 – 20. jun 1999. i 21. jun 1999 – 31. decembar 2000. godine)

Dominacija 1999. godine odražava najintenzivniju fazu rata na Kosovu, tokom koje je dokumentovana većina ubistava, prinudnih nestanaka i drugih slučajeva uvrštenih na Listu. Istovremeno, podaci pokazuju da se proces dokumentovanja ne završava formalnim okončanjem rata, budući da je određeni broj slučajeva evidentiran i tokom posleratnog perioda.

7.4 LICA UVRŠTENA NA LISTU PREMA MESECIMA

Analiza prema mesecima omogućava identifikovanje perioda sa najvećim intenzitetom ljudskih gubitaka tokom rata. Podaci prikazani u Tabeli 5 pokazuju da mesečna raspodela slučajeva nije ujednačena. Najveći broj lica uvrštenih na Listu dokumentovan je tokom marta, aprila i maja 1999. godine, koji zajedno obuhvataju 9.398 slučajeva, odnosno oko 71% svih slučajeva dokumentovanih na Listi. April 1999. godine predstavlja mesec sa najvećim brojem slučajeva (3.987), zatim slede mart (2.585) i maj (2.432). Ova koncentracija pokazuje da je najveći intenzitet ljudskih gubitaka zabeležen tokom proleća 1999. godine, u periodu koji se podudara sa intenziviranjem vojnih operacija i nekim od najtežih događaja dokumentovanih tokom rata. U poređenju sa tim periodom, u ostalim mesecima 1998, 1999. i 2000. godine zabeležen je znatno manji broj slučajeva, što odražava promene u intenzitetu rata tokom njegovih različitih faza.

Mesec	1998	1999	2000
Januar	30	214	12
Februar	36	121	20
Mart	98	2,585	14
April	57	3,987	14
Maj	200	2,432	11
Jun	184	994	15
Jul	434	301	2
Avgust	332	139	8
Septembar	490	112	10
Oktobar	79	48	4
Novembar	49	31	8
Decembar	109	41	6
Ukupno	2,098	11,005	124
Ukupno	13,227		

Tabela 5. *Žrtve prema godinama i mesecima (periodi: 1. januar 1998 – 20. jun 1999. i 21. jun 1999 – 31. decembar 2000. godine)*

7.5 PERIODI SA NAJVEĆIM BROJEM LICA UVRŠTENIH NA LISTU

Vremenska analiza pokazuje da ljudski gubici nisu bili ravnomerno raspoređeni tokom rata, već su bili koncentrisani u određenim periodima. Najveći broj dokumentovanih slučajeva podudara se sa najintenzivnijom fazom rata na Kosovu, tokom proleća 1999. godine, kada su u mnogim delovima zemlje sprovedene opsežne vojne operacije i dokumentovani neki od događaja sa najtežim ljudskim posledicama. U okviru tog perioda, 26. april 1999. godine predstavlja dan sa najvećim brojem lica evidentiranih na Preliminarnoj listi IKKL-a, što odražava koncentraciju velikog broja događaja u veoma kratkom vremenskom periodu. Ovi rezultati pokazuju da je dinamika ljudskih gubitaka usko povezana sa tokom rata i intenzitetom dokumentovanih događaja u određenim periodima rata.

POGLAVLJE VIII

KVALITET PODATAKA I UPRAVLJANJE PRELIMINARNOM LISTOM

8.1 UVOD

Pouzdanost svake liste ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata zavisi od broja dokumentovanih slučajeva, ali i od kvaliteta podataka, primenjene metodologije i postupaka verifikacije informacija. Zbog toga je IKKL razvio standardizovan sistem za prikupljanje, upravljanje, harmonizaciju i verifikaciju podataka radi obezbeđivanja tačnosti, sledljivosti i transparentnosti svakog zapisa. Preliminarna lista izrađena je na savremenoj platformi za upravljanje podacima, koja omogućava integraciju brojnih izvora, čuvanje istorijata izmena i kontinuirano ažuriranje evidencije. Ovakav pristup obezbeđuje da svaka informacija bude dokumentovana, proverljiva i potkrepljena izvorima čije je poreklo moguće utvrditi.

8.2 STRUKTURA PODATAKA

Lista ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata izrađena je na osnovu strukture podataka koja predstavlja temelj baze podataka IKKL-a. Ova struktura organizuje informacije o žrtvama, dokumentacionim izvorima, kategorijama dokumentovanih slučajeva, mestu i vremenu događaja, procesu verifikacije, kao i drugim elementima relevantnim za dokumentovanje svakog pojedinačnog slučaja. Takva organizacija omogućava harmonizaciju i upoređivanje različitih izvora, uz istovremeno očuvanje sledljivosti informacija i izvora svakog zapisa. U ovoj fazi Lista je strukturirana tako da jasno razlikuje izvorne podatke od harmonizovanih i verifikovanih podataka. Ovakav pristup omogućava očuvanje izvornih informacija, dokumentovanje svake izmene izvršene tokom procesa verifikacije i uspostavlja osnovu za kontinuirano ažuriranje evidencije. Na taj način obezbeđuju se doslednost, transparentnost i pouzdanost podataka, u skladu sa metodologijom IKKL-a.

8.3 NAČELA UPRAVLJANJA BAZOM PODATAKA

Proces je zasnovan na pet osnovnih načela:

1. Sledljivost informacija predstavljala je jedno od osnovnih načela procesa izrade Liste žrtava rata na Kosovu. Svaki zapis uvršten na Listu povezan je sa odgovarajućim dokumentacionim izvorom ili izvorima iz kojih je informacija pribavljena.
2. Proverljivost – Lista je izrađena prema načelu da svaka uvrštena informacija mora biti potkrepljena dokumentacijom čije je poreklo moguće utvrditi i koja se može proveriti. Zbog toga su podaci upoređivani i procenjivani u odnosu na različite dokumentacione izvore, kako bi evidentirane informacije bile što tačnije i potkrepljene dokazima. U slučajevima kada su utvrđene nepodudarnosti između izvora, primenjeni su dodatni postupci verifikacije i ponovne procene.
3. Doslednost – zbog korišćenja brojnih i različitih izvora, obezbeđivanje doslednosti podataka predstavljalo je važan aspekt izrade Liste. Sve informacije harmonizovane su i standardizovane u skladu sa metodologijom koju je razvio IKKL, uz korišćenje jedinstvenih formata za imena, datume, pribivališta, kategorije žrtava i druge identifikacione elemente.

4. Transparentnost – postupci korišćeni za harmonizaciju izvora, postupanje u slučaju nepodudarnosti, uklanjanje duplikata i klasifikaciju slučajeva sistematski su dokumentovani. Time se obezbeđuje da proces bude razumljiv, ponovljiv i proverljiv, čime se povećava pouzdanost Liste i rezultata predstavljenih u ovom izveštaju.
5. Mogućnost ažuriranja i učešće javnosti – Baza podataka je od samog početka osmišljena kao dinamičan sistem, otvoren za kontinuirano dopunjavanje, ažuriranje i ispravljanje podataka o svakom slučaju. Putem platforme IKKL-a, zainteresovane strane, a naročito članovi porodica ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata, imaju mogućnost da dostave dokumente, dokaze i dodatne informacije, kao i da predlože ispravke postojećih podataka kada se utvrdi da su netačni ili nepotpuni. Svaka nova informacija podleže postupcima verifikacije pre nego što bude integrisana. Ovakav pristup obezbeđuje da se Baza podataka može kontinuirano dopunjavati i unapređivati, uz pružanje što potpunije i tačnije dokumentacije, potkrepljene dokazima.

8.4 HARMONIZACIJA IZVORA

Jedan od ključnih elemenata koji utiče na kvalitet Liste jeste integracija više izvora.

Procesom harmonizacije identifikovani su:

- duplikati;
- nepodudarnosti;
- nedostaci u podacima;
- terminološke razlike.

Ovaj proces omogućio je unapređenje kvaliteta i pouzdanosti evidencije.

8.5 OGRANIČENJA I AŽURIRANJE PRELIMINARNE LISTE

Iako Lista IKKL-a predstavlja najpotpuniju institucionalnu evidenciju do sada izrađenu o ubijenim licima, prinudno nestalim licima i licima preminulim od posledica rata na Kosovu, IKKL ocenjuje da je dokumentovanje slučajeva ove prirode kontinuiran proces. Međunarodno iskustvo pokazuje da se i mnogo godina nakon završetka ratova i dalje identifikuju novi dokumenti, svedočenja, arhivska građa i izvori koji mogu doprineti dopunjavanju, ispravljanju ili ažuriranju postojećih podataka. Zbog toga Listu IKKL-a treba smatrati dinamičnom evidencijom koja se može ažurirati i koja će se dalje razvijati u skladu sa novim informacijama, rezultatima dodatnih istraživanja i daljim postupcima verifikacije, uz očuvanje metodoloških standarda, transparentnosti, sledljivosti i integriteta podataka u svakoj fazi. Radi efikasnog upravljanja ovom evidencijom i obezbeđivanja njenog kontinuiranog ažuriranja, IKKL je razvio namensku elektronsku platformu (<https://lista.ikkl.rks-gov.net/>), putem koje se upravlja podacima o ubijenim licima, prinudno nestalim licima i licima preminulim od posledica rata, kao i njihovom verifikacijom i ažuriranjem. Platforma je izrađena radi podrške daljem razvoju baze podataka i olakšavanja prijema, razmatranja i verifikacije dokumenata, svedočenja i dodatnih informacija koje mogu dostaviti institucije, organizacije, istraživači, porodice žrtava i građani. Svaka nova informacija primljena putem ove platforme podleže postupcima verifikacije i validacije, u skladu sa metodologijom IKKL-a, pre nego što bude uneta u bazu podataka IKKL-a.

Takođe, imajući u vidu znatan obim dokumentacije koja prati svaki pojedinačni slučaj, neophodno je sistematsko ulaganje u tehnološku infrastrukturu IKKL-a, uključujući servere velikog kapaciteta za bezbedno čuvanje arhivske dokumentacije i svih pratećih materijala. Time će se omogućiti da svaki podatak u bazi podataka bude povezan sa odgovarajućom izvornom dokumentacijom, narativom slučaja i istorijatom izmena, uz obezbeđivanje sledljivosti, integriteta i dugoročnog čuvanja podataka.

POGLAVLJE IX

SAŽETAK KLJUČNIH NALAZA

9.1 STATISTIČKI NALAZI

Statistička analiza Preliminarne liste ukazuje na nekoliko ključnih nalaza. Prvo, proces harmonizacije i verifikacije izvora omogućio je uspostavljanje najpotpunije institucionalne evidencije do sada o ubijenim licima, prinudno nestalim licima i licima preminulim od posledica rata na Kosovu u periodu od 1. januara 1998. do 31. decembra 2000. godine. Drugo, sistematsko poređenje izvora pokazalo je da je primena standardizovane metodologije omogućila identifikovanje duplikata, ispravljanje nepodudarnosti i dopunjavanje znatnog broja nepotpunih podataka. Time su povećani pouzdanost, doslednost i kvalitet formirane evidencije.

9.2 DEMOGRAFSKI NALAZI

Demografska analiza pokazuje da su ljudski gubici pogodili sve kategorije stanovništva, ali ne u jednakoj meri. Najveći deo lica uvrštenih na Listu čine muškarci, dok prema starosnim grupama preovlađuje stanovništvo radno aktivnog uzrasta (18–50 godina). Međutim, činjenica da je dokumentovan znatan broj dece i lica starijih od 65 godina pokazuje da su posledice rata pogodile i najranjivije grupe stanovništva. Analiza prema etničkoj pripadnosti pokazuje da Lista obuhvata lica iz svih zajednica koje su pretrpele ljudske gubitke tokom rata, čime pruža značajnu osnovu za proučavanje demografske strukture ljudskih gubitaka.

9.3 GEOGRAFSKI NALAZI

Teritorijalna analiza pokazuje da su ljudski gubici zabeleženi u svim regionima Kosova, ali različitim intenzitetom. Znatna deo slučajeva koncentrisan je u relativno malom broju regiona i opština, dok deset opština sa najvećim brojem lica uvrštenih na Listu obuhvata više od 60% svih dokumentovanih slučajeva. Ovakva raspodela pokazuje da ljudske posledice rata nisu bile ravnomerno raspoređene na celoj teritoriji Kosova, već su bile koncentrisane u područjima u kojima su se odigrali neki od najintenzivnijih ratnih događaja.

9.4 VREMENSKI NALAZI

Vremenska analiza pokazuje da su ljudski gubici bili koncentrisani prvenstveno tokom 1999. godine, koja obuhvata više od četiri petine svih dokumentovanih slučajeva. Posebno, mart, april i maj 1999. godine predstavljaju period sa najvećim intenzitetom ljudskih gubitaka, pri čemu je samo tokom tog tromesečnog perioda dokumentovano oko 71% svih slučajeva uvrštenih na Listu. Ovi rezultati pokazuju da ljudski gubici nisu bili ravnomerno raspoređeni tokom rata, već su bili koncentrisani u njegovoj najintenzivnijoj fazi.

9.5 KLJUČNI NALAZ IZVEŠTAJA

Proces harmonizacije, standardizacije i verifikacije podataka, sproveden u skladu sa metodologijom IKKL-a, omogućio je izradu Liste koja obuhvata 13.227 ubijenih lica, prinudno nestalih lica i lica preminulih od posledica rata u periodu od 1. januara 1998. do 31. decembra 2000. godine. Lista predstavlja najpotpuniju institucionalnu evidenciju do sada uspostavljenu za dokumentovanje ljudskih gubitaka tokom rata na Kosovu. Međutim, u skladu sa metodologijom IKKL-a i međunarodnom praksom dokumentovanja ljudskih gubitaka, Preliminarna lista ostaje dinamična evidencija koja će se i dalje dopunjavati i ažurirati na osnovu novih svedočenja i informacija koje će biti podvrgnute postupcima verifikacije.

POGLAVLJE X

ZNAČAJ LISTE ZA KOLEKTIVNO SEĆANJE I TRANZICIONU PRAVDU

10.1 KOLEKTIVNO SEĆANJE

Jedna od osnovnih obaveza IKKL-a jeste dokumentovanje, čuvanje i promovisanje činjenica povezanih sa zločinima počinjenim tokom rata na Kosovu i njihovim ljudskim posledicama. U tom okviru, Preliminarna lista i baza podataka koja se razvija na njenoj osnovi predstavljaju institucionalni mehanizam za dokumentovanje i očuvanje kolektivnog sećanja. Svako lice uvršteno na Listu predstavlja više od statističkog zapisa. Iza svakog dokumentovanog slučaja stoje pojedinačna životna priča, porodica i zajednica pogođena ratom. Sistematskim identifikovanjem, verifikacijom i dokumentovanjem svakog slučaja, IKKL doprinosi očuvanju sećanja na ta lica i uspostavljanju evidencije zasnovane na dokumentovanim činjenicama i proverljivim izvorima. Baza podataka je strukturirana tako da, pored identifikacionih i statističkih podataka, postepeno integriše arhivske dokumente, fotografije, audiovizuelne materijale, svedočenja i istorijske narative povezane sa svakim pojedinačnim slučajem. Na taj način, njen cilj je da se od statističke evidencije razvije u dokumentovani arhiv ljudskih gubitaka tokom rata na Kosovu. Takav mehanizam nesumnjivo doprinosi očuvanju kolektivnog sećanja, podržava obrazovanje o posledicama rata i stvara činjeničnu osnovu za suprotstavljanje poricanju, iskrivljavanju ili relativizovanju zločina i ljudskih posledica rata.

10.2 ISTRAŽIVANJE I OBRAZOVANJE

U skladu sa zakonskim mandatom IKKL-a, dokumentovanje ljudskih gubitaka ne ograničava se samo na upravljanje evidencijom, već predstavlja i osnovu za naučna istraživanja i obrazovanje javnosti. Podaci prikupljeni iz različitih domaćih i međunarodnih izvora harmonizovani su i integrisani u jedinstven referentni sistem. Time se otvaraju nove mogućnosti za istorijske, političke, pravne, sociološke i demografske analize, kao i za istraživanja u oblasti tranzicione pravde. Očekuje se da će baza podataka IKKL-a služiti kao referentni izvor za istraživače, univerzitete i akademske institucije, kao i da će podržati pripremu naučnih publikacija, izložbi sa edukativnim materijalima i aktivnosti usmerenih na podizanje svesti javnosti. Na taj način doprinosi razvoju saznanja zasnovanih na dokazima o ljudskim posledicama rata na Kosovu.

10.3 ZNAČAJ LISTE ZA JAVNE POLITIKE I INSTITUCIJE REPUBLIKE KOSOVO

Preliminarna lista uspostavlja verifikovanu bazu podataka koja će institucijama Republike Kosovo pružiti podršku pri izradi javnih politika, strateških dokumenata i analiza povezanih sa ratnim nasleđem. Podaci iz Liste mogu se koristiti prilikom pripreme zvaničnih izveštaja, programa memorijalizacije, obrazovnih inicijativa i politika koje se odnose na kategorije stanovništva pogođene ratom. Takođe, oni jačaju institucionalne kapacitete Republike Kosovo za predstavljanje standardizovane i verifikovane evidencije u komunikaciji sa međunarodnim organizacijama i partnerima. Jedan od najznačajnijih rezultata ovog procesa jeste uspostavljanje jedinstvene institucionalne evidencije o ljudskim gubicima tokom rata na Kosovu, koja će služiti kao referentna tačka za javne institucije i buduće procese dokumentovanja.

10.4 TRANZICIONA PRAVDA

Dokumentovanje ljudskih gubitaka predstavlja važnu komponentu procesa tranzicione pravde i suočavanja sa prošlošću. U tom smislu, Preliminarna lista IKKL-a jača činjeničnu osnovu o ljudskim posledicama rata na Kosovu i uspostavlja standardizovanu evidenciju koja se može koristiti u procesima istraživanja, memorijalizacije i analize. Mandat IKKL-a ne obuhvata utvrđivanje krivične ili individualne odgovornosti za ratne zločine. Međutim, sistematsko dokumentovanje ljudskih gubitaka doprinosi ostvarivanju prava na istinu i podržava šire procese pravde, obezbeđujući da ljudske posledice rata budu dokumentovane na osnovu verifikovanih činjenica. Međunarodno iskustvo pokazuje da standardizovane evidencije o ljudskim gubicima predstavljaju važan element rada komisija za istinu, procesa memorijalizacije, naučnih istraživanja i javnih politika povezanih sa ratnim nasleđem. U tom pogledu, baza podataka IKKL-a uspostavlja stabilnu osnovu za kontinuirano ažuriranje podataka i sprovođenje daljih analiza posledica rata na Kosovu.

ZAKLJUČCI

Ovaj izveštaj predstavlja rezultat procesa harmonizacije, verifikacije i standardizacije podataka o ubijenim licima, prinudno nestalim licima i licima preminulim od posledica rata na Kosovu u periodu od 1. januara 1998. do 31. decembra 2000. godine. Integracijom brojnih domaćih i međunarodnih izvora i primenom jedinstvene metodologije, IKKL je izradio Preliminarnu listu koja obuhvata 13.227 lica, čime je uspostavljena najpotpunija institucionalna evidencija do sada za dokumentovanje ljudskih gubitaka tokom rata na Kosovu. Vrednost ovog procesa ne ogleda se samo u broju dokumentovanih slučajeva. Podaci koje su tokom godina prikupljale različite institucije, organizacije i drugi izvori harmonizovani su u jedinstven sistem, zasnovan na jedinstvenim metodološkim standardima, dokumentovanim postupcima verifikacije i načelima sledljivosti informacija. Time se uspostavlja stabilna osnova za dokumentovanje, analizu i dugoročno upravljanje evidencijom o ljudskim gubicima tokom rata.

Međutim, IKKL ovu Preliminarnu listu ne smatra završetkom procesa dokumentovanja. Međunarodna iskustva pokazuju da se i mnogo godina nakon završetka ratova i dalje identifikuju novi dokumenti, svedočenja i izvori koji mogu doprineti dopunjavanju, preciziranju ili ispravljanju postojećih evidencija. Zbog toga Preliminarnu listu treba razumeti kao dinamičnu evidenciju koja će se kontinuirano ažurirati u skladu sa metodologijom IKKL-a i standardima verifikacije primenjenim u ovom procesu. U narednim fazama IKKL će nastaviti da razvija bazu podataka integracijom nove dokumentacije, sprovođenjem dodatnih verifikacija i objavljivanjem specijalizovanih analiza, uključujući klasifikacije prema civilnom ili uniformisanom statusu, demografskim profilima, okolnostima događaja i drugim metodološkim pokazateljima. Istovremeno, Institut namerava da proširi proces dokumentovanja i na periode koji su prethodili ratu, u skladu sa svojim zakonskim mandatom za dokumentovanje zločina počinjenih pre, tokom i nakon rata na Kosovu. Dokumentovanje ljudskih gubitaka predstavlja proces koji zahteva saradnju javnih institucija, domaćih i međunarodnih organizacija, akademske zajednice, porodica žrtava i građana. Njihov doprinos ostaje značajan za dalje dopunjavanje i verifikaciju evidencije. U tom duhu, IKKL ostaje otvoren za prijem novih dokumenata, svedočenja i informacija, koji će biti podvrgnuti istim postupcima verifikacije i validacije primenjenim tokom izrade ove evidencije. Ova Preliminarna lista predstavlja osnovu na kojoj će se razvijati institucionalna baza podataka o ljudskim gubicima tokom rata na Kosovu. Pored svoje dokumentacione funkcije, ona uspostavlja i pouzdanu referentnu osnovu za institucije Republike Kosovo, istraživače, organizacije civilnog društva i međunarodne partnere, podržavajući očuvanje kolektivnog sećanja, razvoj naučnih istraživanja, obrazovanje javnosti i procese tranzicione pravde.

Radi podrške ovom procesu, IKKL je razvio digitalnu platformu za upravljanje bazom podataka i njeno ažuriranje. Platforma će omogućiti prijem i razmatranje dokumenata, svedočenja i dodatnih informacija, kao i predlaganje ispravki od strane članova porodica, institucija i drugih zainteresovanih strana. Svaka nova informacija biće podvrgnuta postupcima verifikacije pre nego što bude integrisana u bazu podataka. Objavljivanje Liste označava važnu etapu u uspostavljanju ove standardizovane institucionalne evidencije o ljudskim gubicima tokom rata na Kosovu. IKKL ostaje posvećen daljem razvoju ove evidencije, u skladu sa svojim zakonskim mandatom, kako bi dokumentovanje zločina i posledica rata bilo zasnovano na verifikovanim činjenicama, metodologiji i profesionalnim standardima.

ISBN 978-9951-9232-1-7

9 789951 923217